

Commissie toezicht financiën
politieke partijen

De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
CTFPP 2021/001

Datum 9 maart 2021
Betreft Advies bij Wfpp-overzichten Tweede Kamerverkiezingen 2021

Geachte mevrouw Ollongren,

U heeft de Commissie toezicht financiën politieke partijen (hierna: de commissie) verzocht u te adviseren over de vraag of de politieke partijen en verenigingen¹ die deelnemen aan de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart 2021, hebben voldaan aan de verantwoordingseisen die worden gesteld in de Wet financiering politieke partijen (Wfpp).

Kader

De achtergrond bij dit verzoek aan de commissie wordt vermeld in de Memorie van Toelichting bij de Wfpp:

Algemene veronderstelling is dat de verstrekkers van financiële middelen het functioneren van politieke partijen willen ondersteunen. Eén van de oogmerken kan daarbij zijn om invloed uit te oefenen op de standpuntbepaling van politieke partijen. Dergelijke handelwijzen kunnen een negatief effect hebben op de beeldvorming over partijen. Het beeld van politieke partijen is van essentiële betekenis voor het vertrouwen van de burger in de politiek. Alleen al de schijn van belangenverstrengeling kan het aanzien van de democratie schaden. Om deze reden is het noodzakelijk dat politieke partijen inzicht verschaffen in de bijdragen die zij naast de overheidssubsidie ontvangen. Transparantie van inkomsten heeft tot doel zichtbaar te maken hoe partijen aan hun middelen komen. Dit inzicht helpt (de schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen.²

Daarom geldt in verkiezingstijd op grond van de Wfpp een openbaarmakingsplicht van bijdragen aan en schulden van alle politieke partijen en van bijdragen aan individuele kandidaten, waarbij de voorschriften als volgt luiden³:

¹ Een politieke partij in de zin van artikel 1, sub b, Wfpp is een bij de Kiesraad geregistreerde vereniging die heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede of Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die vereniging ten minste een kamerzetel is toegewezen. Een vereniging in de zin van artikel 31 Wfpp is geregistreerd bij de Kiesraad en neemt deel aan de Tweede Kamerverkiezing der Staten-Generaal, terwijl aan die vereniging bij de laatst gehouden verkiezingen geen kamerzetels zijn toegewezen. Hierna worden verenigingen aangeduid als niet-zetelhoudende politieke partijen.

² Tweede Kamer 2010-2011, 32 752, nr. 3, p. 1-2

³ Ontleend aan de door BZK verzonden aanschrijvingen (zie hierna).

Een politieke partij c.q. vereniging die deelneemt aan een verkiezing voor de Tweede Kamer moet tussen de eenentwintigste en de veertiende dag voor de dag van stemming, dus tussen 24 februari en 3 maart 2021, een extra overzicht aan de minister van BZK sturen van:

- de bijdragen van in totaal €4.500 of meer die de partij in een kalenderjaar van een geveer heeft ontvangen, met daarbij de gegevens die op grond van de wet zijn geregistreerd (de naam en het adres van de geveer, het bedrag of de waarde en de datum van de bijdrage);
- de schulden van €25.000 of meer, met daarbij de gegevens die op grond van de wet zijn geregistreerd (de hoogte van de schuld, de naam en het adres van de crediteur (respectievelijk geldverstrekker) en, indien van toepassing, de gegevens van de instelling).

Het overzicht dient de bijdragen en schulden te bevatten over de periode die aanvangt op 1 januari van het kalenderjaar voorafgaand aan het jaar waarin de stemming voor deze verkiezing plaatsvindt (dat is: 1 januari 2020), en die eindigt op de eenentwintigste dag voor de dag van de stemming (dat is: 24 februari 2021). Partijen die al vertegenwoordigd zijn in de Tweede Kamer hebben voor de reguliere verantwoording van hun giften en schulden hun gegevens over het kalenderjaar 2019 al aangeleverd en openbaar gemaakt. Zij hoeven dus slechts de gegevens vanaf 1 januari 2020 aan te leveren.

Ten aanzien van de periode voor zover die 2021 beslaat (dat zijn: 55 dagen) geldt dat het totaalbedrag voor bijdragen aan kandidaten naar rato wordt bepaald. Dat betekent dat voor bijdragen aan kandidaten ontvangen in 2021 (tot en met 24 februari) niet een grensbedrag geldt van €4.500 maar van €678,08.

Indien in deze periode géén bijdragen zijn ontvangen of schulden zijn aangegaan boven de genoemde drempelwaarden, moet de partij een verklaring aan de minister van BZK sturen waaruit dit blijkt.

Aanschrijvingen niet geheel juist

De commissie heeft kennis genomen van uw brieven van 17 april 2020, 18 december 2020 en 15 februari 2021 (hierna: de aanschrijvingen) waarin u de aan de verkiezing deelnemende politieke partijen over de geciteerde verplichtingen informeert.

Het is de commissie opgevallen dat de voorschriften in de drie aanschrijvingen niet eensluidend zijn. In de eerste twee aanschrijvingen ontbreekt het voorschrift dat het totaalbedrag voor bijdragen aan kandidaten naar rato wordt bepaald, waardoor voor bijdragen ontvangen in 2021 een lager grensbedrag geldt. In de aanschrijving van 15 februari jl. wordt dit lagere grensbedrag wel vermeld, maar van toepassing verklaard op zowel politieke partijen als kandidaten, terwijl het alleen op kandidaten van toepassing is.

In de aanschrijving van 15 februari jl. heeft de commissie tevens een onjuist voorschrift aangetroffen inzake de openbaarmakingsperiode van bijdragen en schulden door niet-zetelhoudende partijen. Niet-zetelhoudende politieke partijen moeten vanaf 1 januari 2019 opgave doen van bijdragen en schulden terwijl deze periode voor zetelhoudende politieke partijen een jaar later aanvangt, dus op 1 januari 2020. Zij hebben namelijk al gerapporteerd over het jaar 2019 bij de

Datum
9 maart 2021

Kenmerk
CTFPP 2021/001

reguliere Wfpp-verantwoording. In de aanschrijving is voor alle partijen abusievelijk een openbaarmakingsperiode voorgeschreven die aanvangt op 1 januari 2020.

Als gevolg van deze omissies in de aanschrijvingen hebben enkele partijen in eerste instantie geen overzicht van bijdragen en schulden aangeleverd over verantwoordingsjaar 2019, danwel een onjuist overzicht over 2021. Wel heeft de commissie kunnen constateren dat op haar advies inmiddels gedeeltelijk fouterstel heeft plaatsgevonden. Het feit dat de betreffende partijen zich hebben laten leiden door een (op deze punten onjuiste) aanschrijving van de Minister van BZK merkt de commissie aan als een verontschuldigungsgrond voor het overschrijden van de indieningstermijn. De commissie roept u op voortaan uiterste zorgvuldigheid te betrachten bij het opstellen van Wfpp-aanschrijvingen aan politieke partijen.

Onvolkomenheden en fouterstel

De commissie heeft kennis genomen van alle overzichten en verklaringen die u van de partijen hebt ontvangen, inclusief de nagezonden en/of verbeterde stukken die ontvangen zijn tot en met maandag 8 maart 2021. Zij heeft vastgesteld dat voor slechts 12 van de 37 partijen geldt dat alle stukken correct zijn ingediend vóór het verstrijken van de aanlevertermijn de dato 3 maart 2021. Nadat door uw ministerie is verzocht om fouterstel zijn uiteindelijk door 28 van de 37 partijen correcte stukken ingediend. De resultaten zijn samen te vatten als volgt:

Oordeel commissie	Partijen
Correct aangeleverd	VVD, PVV, D66, CU, PvdD, SGP, DENK, NIDA, JONG, NLBeter, JEZUS LEEFT, De Feestpartij
Correct maar niet tijdig aangeleverd	CDA, GL, SP, PvdA, 50PLUS, FvD, JA21, Code Oranje, Piratenpartij, Libertaire Partij, Splinter, Lijst Henk Krol, OPRECHT, Partij van de Eenheid, Vrij en Sociaal Nederland, Modern Nederland, Partij voor de Republiek
Onvolledig aangeleverd	BIJ1, Volt, BBB, Wij zijn Nederland, De Groenen
Niet aangeleverd	Trots op Nederland, U-Buntu Connected Front, Blanco lijst 30

In bijgevoegde beoordelingsmatrix wordt het oordeel van de commissie onderbouwd. De onvolkomenheden die na het verstrijken van de aanlevertermijn nog moesten worden hersteld, betreffen: het ontbreken van een ondertekening, het ontbreken van één of meer adressen van donateurs, het ontbreken van een overzicht van bijdragen aan en schulden van de partij, het ontbreken van een overzicht van bijdragen aan de kandidaten, en/of het ontbreken van deze overzichten in één of meer verantwoordingsjaren. Voor zover deze onvolkomenheden het gevolg zijn van de eerder beschreven onjuiste voorschriften in de aanschrijving zijn deze partijen hiervoor verontschuldigd. Voor zover dit niet het geval is betreurt de commissie het dat meerdere partijen - waaronder ook enkele

gevestigde partijen met een lange staat van dienst - niet in staat bleken om tijdig aan de Wfpp-verplichtingen te voldoen. Temeer daar de commissie reeds in 2017 - voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing in dat jaar – het grote belang heeft onderstreept dat bij volgende Tweede Kamerverkiezingen alle betrokkenen extra aandacht zouden moeten hebben voor een tijdige en volledige aanlevering van overzichten en verklaringen. Alleen op die wijze kunnen namelijk de doelstellingen van de Wfpp worden gerealiseerd.

De partijen die – ook na de geboden gelegenheid voor fouterstel – onvolledige stukken hebben aangeleverd en bovenal de partijen die in het geheel geen stukken hebben aangeleverd voldoen niet aan de door de Wfpp verplichte transparantie van inkomsten. Dit betreurt de commissie zo mogelijk nog meer.

Passende consequenties: opname concrete criteria in de wet

De Kiesraad hanteert ter voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezing een uitgebreide verkiezingskalender die zijn grondslag vindt in de Kieswet. Voor politieke groeperingen leidt het niet nakomen van de termijnen die in deze kalender staan genoemd tot uitsluiting van deelname. De commissie is van mening dat ook aan het niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig naleven van de bepalingen in de Wfpp, passende consequenties moeten worden verbonden. De commissie mist in de Wfpp echter objectieve criteria om u over concrete maatregelen te kunnen adviseren. Daarom verzoekt de commissie u om in zulke objectieve criteria te voorzien.

Bij gebreke aan objectieve criteria en duiding van concrete maatregelen in de wet, is het thans aan u om te bepalen welke consequenties u wenst te verbinden aan het niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig aanleveren van de vereiste gegevens. De commissie is van mening dat met name het niet aanleveren van de vereiste gegevens niet zonder consequenties dient te blijven. Anders acht zij dit proces een zinloze en dus overbodige exercitie.

Best practice: (onverplichte) accountantscontrole

De commissie heeft vastgesteld dat vier partijen (PVV, D66, DENK en Forum voor Democratie) hun Wfpp-overzichten hebben laten controleren door de accountant en dat 50PLUS separate overzichten ingediend voor haar neveninstellingen, hoewel de wet dit niet verplicht stelt. De commissie waardeert de extra transparantie die deze partijen zodoende bieden, en geeft andere partijen in overweging dit voorbeeld te volgen.

Formulering van verklaring door kandidaten

De commissie vestigt uw aandacht op de formulering die zij in verschillende verklaringen aantroef dat kandidaten *'in hun hoedanigheid als (kandidaat) Tweede Kamerlid'* geen giften en/of bijdragen hebben ontvangen. Artikel 29, derde lid, Wfpp stelt dat de aard van de bijdrage bepalend is voor opname in het overzicht, en niet de hoedanigheid van de ontvanger. Alle bijdragen (boven het drempelbedrag) die worden gegeven ten bate van de politieke activiteiten of van de werkzaamheden in het kader van de verkiezingscampagne van de kandidaat dienen openbaar gemaakt te worden. De commissie geeft u in overweging om de voorschriften op dit punt in toekomstige aanschrijvingen aan te scherpen. De

commissie heeft overigens geen nader onderzoek kunnen doen naar de vraag of de kandidaten die vorenbedoelde frase hanteerden, giften of bijdragen zoals in artikel 29, derde lid, Wfpp omschreven hebben ontvangen.

Bijdragen in natura

Verder is het de commissie opgevallen dat slechts enkele partijen (CDA, SGP, FvD, BBB en Vrij en Sociaal Nederland) melding maken van bijdragen in natura als bedoeld in artikel 22 van de Wfpp. Ten opzichte van de Wfpp-verantwoording voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing in 2017 is dit een stap vooruit, aangezien er toen geen enkele bijdrage in natura werd vermeld. Tegelijkertijd wekken verschillende signalen in de media de indruk dat bijdragen in natura mogelijk vaker voorkomen dan nu uit de stukken blijkt.

De memorie van toelichting bij de Wfpp vermeldt dat bij bijdragen in natura kan worden gedacht aan de terbeschikkingstelling van vergaderruimte, het vervoer van personen, het verzorgen van catering en het rondbrengen van informatie-materiaal. Ook kan volgens die toelichting gedacht worden aan het leveren van kantoorgoederen, zoals meubilair of computer- en communicatieapparatuur, en het gratis of tegen gereduceerd tarief ter beschikking stellen van advertentieruimte of bijvoorbeeld voordeel verschaft bij drukwerk of advertentieruimte⁴. De commissie geeft u in overweging om met partijen in gesprek te gaan over het onderwerp bijdragen in natura, zodat zij zich meer bewust raken van het belang van en de plicht tot naleving van de melding van giften in natura.

De commissie heeft zelf geen nader onderzoek kunnen doen – bijvoorbeeld naar aanleiding van mediaberichten - naar het bestaan van giften in natura, bezijden de enkele giften die wel zijn gemeld.

Verzoek tot betere aanlevering stukken door het ministerie

Ten slotte verzoekt de commissie u om het proces van aanlevering van de te beoordelen stukken voorafgaand aan een Tweede Kamerverkiezing beter te standaardiseren. De commissie heeft nu onder hoge tijdsdruk veel tijd besteed aan het ordenen en controleren van alle ontvangen stukken en het opstellen van de beoordelingsmatrix die als bijlage bij deze brief is gevoegd. De controle op volledigheid en conformiteit zou reeds deugdelijk moeten zijn vastgelegd door uw ministerie – bijvoorbeeld aan de hand van de nu gehanteerde beoordelingsmatrix - zodat de commissie daarop kan steunen. Zo kan de commissie zich voortaan primair toeleggen op het interpreteren van de bevindingen en het opstellen van een afgewogen advies, alsmede op het beantwoorden van specifieke adviesvragen die u haar desgewenst kunt voorleggen.

Conclusie

De commissie concludeert dat naleving van de Wfpp door meerdere partijen gebrekkig plaatsvindt. Ook na de geboden gelegenheid tot fouterstel voldoet een aanzienlijk aantal partijen niet aan de vereisten. De commissie ervaart een te grote vrijblijvendheid in de naleving van de Wfpp en schrijft dit toe aan het feit dat er voor politieke partijen thans geen consequenties aan niet-naleving lijken te

⁴ Tweede Kamer 2010-2011, 32 752, nr. 3, p. 7

Datum
9 maart 2021

Kenmerk
CTFPP 2021/001

zijn verbonden. De uitvraag bij de partijen en de aanlevering van de stukken bij de commissie verliep vanuit het ministerie van BZK niet professioneel, en haalde daardoor niet de kwaliteit waar de Wfpp om vraagt. Het onderwerp giften in natura verdient nadere uitwerking.

Openbaarmaking advies

Ik verzoek u om dit advies openbaar te maken tegelijk met de Wfpp-overzichten en -verklaringen van alle partijen of direct daarop aansluitend.

De voorzitter van de Commissie toezicht financiën politieke partijen, mede namens de leden, mevrouw mr. H. Neppérus en de heer prof.dr.mr. M. Pheijffer RA,

drs. E.W. Anker

Bijlage:

- Beoordelingsmatrix Wfpp Tweede Kamerverkiezingen 2021

Beoordelingsmatrix Wfpp TK-verkiezingen 2021

Peildatum: maandag 8 maart 2021, 23.59 u

PARTIJ	PROCEDUREEL		ZETELHOUDENDE PARTIJEN					KANDIDATEN				BIJZONDERHEDEN			CONCLUSIE
	Alle stukken volledig ingediend voor 4 maart	Stukken ingediend na 3 maart	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Schulden 2020 > € 25.000 opgegeven?	Schulden 2021 > € 25.000 opgegeven?	Giften 2019 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 678 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Accountants-verklaring bijgevoegd	Overzichten neven-instellingen bijgevoegd	Verontschuldigungsgronden	
VVD	J		J	J	N	J	J	N	N	J	N				1
PVV	J		J	N	N	N	N	N	N	N	N	V			1
CDA	N	Getekende verklaring	J	J	J	J	J	N	N	J	N				1, 3
D66	J		J	J	N	J	J	N	N	N	N	V			1
GL	N	Adres van één donateur	J	J	N	J	J	N	N	J	N				1, 3
SP	N	Bijdragen in 2021	J	J	N	J	J	N	N	N	N			J	1, 3
PvdA	N	Getekende verklaring	J	J	N	J	J	N	N	N	N				1, 3
CU	J		J	N	N	N	N	N	N	N	N				1
PvdD	J		J	J	N	N	N	N	N	N	N				1
50PLUS	N	Aanvullende verklaring inzake schulden	N	N	N	N	N	N	N	N	N		V		1, 3
SGP	J		J	N	J	J	N	N	N	N	N				1
DENK	J		N	J	N	J	N	N	N	J	N	V			1
FvD	N	Overzichten kandidaten	J	J	J	J	J	N	N	N	N	V			1, 3

PARTIJ	PROCEDUREEL		NIET-ZETELHOUDENDE PARTIJEN						KANDIDATEN				BIJZONDERHEDEN			CONCLUSIE
	Alle stukken volledig ingediend voor 4 maart	Stukken ingediend na 3 maart	Giften 2019 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Schulden 2020 > € 25.000 opgegeven?	Schulden 2021 > € 25.000 opgegeven?	Giften 2019 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 678 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Accountants-verklaring bijgevoegd	Overzichten neven-instellingen bijgevoegd	Verontschuldigungsgronden	
BIJ1	N	[# kandidaten ontbreekt nog]	N	N	N	N	N	N	incompleet	incompleet	incompleet	N				3, 5
JA21	N	Adres van één donateur	n.v.t.	J	J	N	N	N	n.v.t.	N	J	N				1, 3
Code Oranje	N	Ondertekende verklaring	n.n.b.	N	J	N	N	N	N	N	N	N			J	3, 5

Beoordelingsmatrix Wfpp TK-verkiezingen 2021

	Alle stukken volledig ingediend voor 4 maart	Stukken ingediend na 3 maart	Giften 2019 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Schulden 2020 > € 25.000 opgegeven?	Schulden 2021 > € 25.000 opgegeven?	Giften 2019 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2020 > € 4.500 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften 2021 > € 678 opgegeven incl. NAW en datum?	Giften in natura opgegeven?	Accountants-verklaring bijgevoegd	Overzichten neven-instellingen bijgevoegd	Verontschuldigungsgronden	1. Correct 2. Niet 3. Niet tijdig 4. Onjuist 5. Onvolledig
Volt	N	[Overzicht 2019 ontbreekt nog]	n.n.b.	J	J	N	N	N	N	J	N	N			J	5
NIDA	J		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1
Piratenpartij	N	Volledige set	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N			J	1, 3
LP (Libertaire Partij)	N	Ondertekende verklaring	J	J	N	N	N	N	N	N	N	N			J	1, 3
JONG	J		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1
Splinter	N	Volledige set	n.v.t.	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1, 3
BBB	N	[Overzicht 2019 ontbreekt nog]	n.n.b.	J	J	J	N	N	N	N	N	N			J	5
NLBeter	J		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1
Lijst Henk Krol	N	Overzicht kandidaten	n.v.t.	J	J	N	N	N	N	N	N	N				1, 3
OPRECHT	N	Overzicht schulden	n.v.t.	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1, 3
JEZUS LEEFT	J		n.v.t.	J	N	N	N	N	N	N	N	N				1
Trots op Nederland (TROTS)	N	Geen														2
U-Buntu Connected Front	N	Geen														2
Blanco lijst	N	Geen														2
Partij van de Eenheid	N	Ondertekende verklaring	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1, 3
De Feestpartij (DFP)	J		n.v.t.	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1
Vrij en Sociaal Nederland	N	Volledige set	n.v.t.	J	J	N	N	N	N	N	N	J			J	1, 3
Wij zijn Nederland	N	Onvolledig overzicht bijdragen	n.v.t.	N	n.n.b.	N	N	N	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.				3, 5
Modern Nederland	N	Volledige set	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				1, 3
De Groenen	N	Getokende verklaring	n.n.b.	N	N	N	J	N	n.n.b.	N	N	N				3, 5
Partij voor de Republiek	N	Volledige set	n.v.t.	N	N	N	N	N	n.n.b.	N	N	N			J	1, 3